

LAUSUNTO

viite: Hallituksen esitys HE 13/2020 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

A-klinikkasäätiö pitää hyvänä, että esityksessä korostuu kuntouttava työtoiminta palvelukokonaisuutena. Tarkennukset selkeyttävät palvelun järjestämisen ja tuottamisen välistä eroa sekä eri tahojen rooleja ja vastuita.

Asiakkaiden palvelutarpeet ovat laajat ja työllistymistä vaikeuttavat yleisimmin sosiaaliset syyt sekä päihde- ja mielenterveysongelmat. Pitkäaikaistyöttömät tarvitsevat usein samanaikaisesti monia eri palveluja, mutta kukaan ei vastaa palveluiden yhteensovittamisesta. Jotta toiminta on tuloksellista ja vaikuttavaa, yhteyden aktivointisuunnitelman tekijätahon, työtoiminnan palveluntuottajan ja mahdollisesti erillisen tukea ja ohjausta tuottavan organisaation välillä on toimittava saumattomasti. Hyvänä nähdään, että sosiaalihuollon asiakkuuden ajaksi asiakkaalle nimetään sosiaalihuoltolain tarkoittama omatyöntekijä, jolle kuuluu vastuu asiakkaan tilanteen tarpeenmukaisesta arvioinnista sekä aktivointisuunnitelmassa sovittujen sosiaalipalveluiden toteutumisen seurannasta. Vaikka tähänkin asti asiakkaalla on ollut oikeus hyvään sosiaalihuoltoon, asia tulee nyt säännösten avulla selvemmäksi, kun asiakkaan oikeus saada tukea ja ohjausta on kirjattu selkeästi lakiin.

A-klinikkasäätiö korostaa, että jatkossakin tulee huomioida sosiaalisten vaikutusten, osallisuuden ja elämänlaadun koheneminen sen lisäksi, että ensisijaisesti mitataan työllistymisvaikutuksia.

Kuntouttavan työtoiminnan sisällöstä säädettäisiin 13 a §:ssä siten, että kuntouttavaan työtoimintaan kuuluu erilaisia henkilön elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita:

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on parantaa pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön työ- ja toimintakykyä. Tavoitteena on lisätä hänen työllistymisen edellytyksiään avoimilla työmarkkinoilla ja edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja/tai työ- ja elinkeinoviranomaisen tarjoamaan julkiseen työvoimapalveluun.

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuu myös väestöryhmä, jolla on usein monenlaisia haasteita: sairauksia, päihde- ja mielenterveysongelmia ja muita sosiaalisia ongelmia, eikä ennuste avoimille työmarkkinoille työllistymiselle ole realistinen. Panostus heidän elämänlaatunsa ja työ- ja toimintakykynsä edistämiseen on inhimillisesti, kansanterveydellisesti ja -taloudellisesti kuitenkin järkevää.

Esityksen mukaan tuki- ja ohjauspalvelut avataan myös yksityiselle sektorille. A-klinikkasäätiö korostaa, että se ei saa johtaa siihen, että ammattitaitoiset kolmannen sektorin toimijat putoaisivat tuki- ja ohjauspalvelujen tuottajakentältä.

Kuntouttavaa työtoimintaa on nyt järjestetty myös yksittäisinä paikkoina erilaisissa pienissä yhdistyksissä ja järjestöissä. Näiden pienten työtoimintapaikkojen on taloudellisesti mahdotonta palkata lisää ohjaavaa henkilöstöä. Jos jatkossa palveluntuottajalta edellytettäisiin tuki- ja ohjauspalveluja, työtoimintapaikkojen valikoima kaventuisi merkittävästi ja koko kuntouttava työtoiminta ajautuisi helposti työpajatoiminnan tyyppiseen ”kustannustehokkaaseen massapalveluun”. Tämä vaatimus siis vähentäisi asiakkaiden mahdollisuuksia toimia kuntouttavassa työtoiminnassa yhdistyksissä ja järjestöissä ja työelämää lähellä olevissa työpaikoissa. Siksi mahdollisuus hankkia kuntouttavaan työtoimintaan liittyvää ohjaus- ja valmennuspalvelua niitä tarjoavasta yrityksestä nähdään lähtökohtaisesti hyvänä asiana.

Näemme kuitenkin, että palveluja tulee hankkia jatkossakin ensisijaisesti valitun kuntouttavan työtoiminnan palveluntarjoajalta, mikäli palveluntarjoaja pystyy ne itse tuottamaan. Kolmannen sektorin vahvuuksia tässä toiminnassa ovat erityisesti olleet toiminnan laaja-alaisuus, moniammatillisuus ja järjestötyön luonteeseen liittyvä osaamisen jakaminen, jotka kaikki edistävät myös palveluiden valtakunnallista kehittämistä.

Esitykset ovat sinänsä kannatettavia. Suuri osa kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvista hyötyisi tiiviimmästä tuesta, työkyvyn arvioinnista ja kuntouttavista palveluista.

Esitys lähtee siitä, että lisätty tuki ei oleellisesti lisäisi kuntien kustannuksia, mutta tämä oletus voi olla kovin optimistinen. Nykyisellään palveluja on säästösyistä varsin niukasti saatavilla. Noin puolessa Suomen kunnista talous on alijäämäinen. Ilman lisärahoitusta kunnat eivät todennäköisesti ole valmiita ostamaan tai tuottamaan tukipalveluja kuntouttavaan työtoimintaan osallistuville.

Ongelmaksi saattaa käytännössä tulla myös kuntouttavan työtoiminnan sisältöön liittyvä alueellinen eriarvoisuus. Asiakkaiden tarvitsemia palveluita on jo nyt varsin rajoitetusti saatavissa pienemmissä kunnissa ja syrjäseuduilla. Alueellinen vaihtelu on myös kasvamassa ikä- ja väestörakenteen kehityksestä johtuvista syistä.

Helsingissä 12.3.2020

Olavi Kaukonen
Toimitusjohtaja
A-klinikkasäätiö sr
Ratamestarinkatu 7A
00520 Helsinki